

УДК 316.6;369.722

Н.О. РЯБЦЕВА

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ У ДИТЯЧИХ БУДИНКАХ І ПРИЙОМНИХ СІМ'ЯХ

У статті проаналізовано ефективність виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які є вихованцями прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу, виходячи з того, що критерієм ефективності виховання є потрапляння цієї категорії дітей у притулки; проаналізовано кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебували у притулках протягом року, а також досліджено основні причини, внаслідок яких ці діти потрапили в притулки.

Ключові слова: діти-сироти, виховання, прийомна сім'я, дитячий будинок.

На сьогодні проблема сирітства є досить актуальною для нашої країни. Незважаючи на те, що за останні роки кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, набуває тенденції до зниження, кількість дітей цієї категорії залишається досить значною. Так, у 2010 р. кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, становила 98 119 осіб [1, с. 12]. Нагальним є питання щодо влаштування дітей, які позбавлені можливості виховуватись у рідній родині, на виховання до дитячого будинку сімейного типу або прийомної сім'ї – саме ці форми влаштування дитини набувають розвитку в нашій країні і є найбільш бажаними для повноцінного виховання та гармонійного розвитку сироти. Адже прийомна сім'я та дитячий будинок сімейного типу мають безліч переваг для виховання дитини-сироти порівняно з інтернатними закладами. До таких переваг можна віднести реалізацію прав дітей на виховання і розвиток у сім'ї; формування в дітей, позбавлених батьківського піклування, і дітей-сиріт позитивної моделі сімейних стосунків; індивідуальний підхід до кожної дитини. Це забезпечує природність виховання, можливість контакту дитини з дорослими членами родини, що сприяє її залученню до соціального життя.

Останніми роками пріоритетним напрямом розвитку соціальної політики держави стає підтримка та розвиток саме сімейних форм влаштування на противагу інституційним закладам.

Окремі питання соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, досліджують у своїх наукових працях такі вчені і фахівці: Л.С. Волинець, Н.М. Комарова, О.Г. Антонова-Тупченко, І.Б. Іванова, І.В. Пеша, Л.М. Артющкіна, А.О. Полянничко, О.М. Потопахіна, В.С. Яковенко, І.М. Трубавіна та ін. Результати їх досліджень викладені в

наукових працях: “Соціальне сирітство в Україні: експертна оцінка та аналіз існуючої в Україні системи утримання та виховання дітей, позбавлених батьківського піклування” [2]; “Сирітство в Україні як соціально-педагогічна проблема (соціально-правовий аспект)” [3]; “Соціальний захист дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа” [4]; “Виховання та усиновлення дітей-сиріт”; “Актуальність соціального супроводу дитячих будинків сімейного типу і прийомних сімей” [5].

Метою статті є аналіз ефективності виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які є вихованцями прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу, виходячи з того, що критерієм ефективності виховання є потрапляння цієї категорії дітей в притулки; аналіз кількості дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебували у притулках протягом року, а також дослідження основних причини, внаслідок яких ці діти потрапили у притулки.

Щорічно держава витрачає значні бюджетні кошти на вирішення проблеми утримання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, в дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях. Державою прийнято єдиний механізм фінансування дитячих будинків сімейного типу з державного бюджету за принципом “гроші ходять за дитиною” (Постанова КМ України від 06.02.2006 р. № 106 про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги на дітей-сиріт) [6], адже Законом України “Про Державний бюджет України на 2012 рік” від 22.12.2011 р. № 4282-VI передбачені субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам по Державній програмі “гроші ходять за дитиною” в розмірі: 344 015,0 тис. грн, що на 21,4% більше, ніж в Держбюджеті-2011 [7].

У табл. 1 наведено статистичні дані по розподілу дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, за місцем перебування – дитячими будинками сімейного типу та прийомними сім'ями, в період з 2003 до 2010 рр. [1; 8–10].

Таблиця 1

**Динаміка кількісного складу дітей-сиріт і дітей,
позбавлених батьківського піклування, вихованців дитячих
будинків сімейного типу та прийомних сімей**

Роки (X)	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Y1	917	960	1025	1462	1960	2605	3185	3573
Y2			288	1152	2561	4050	4934	5451

Примітка:

Y1 – кількість вихованців дитячих будинків сімейного типу, осіб;

Y2 – кількість прийомних дітей у прийомних сім'ях, осіб.

Обробивши дані, наведені в табл. 1, за методом найменших квадратів нами було отримано кореляційні залежності (1; 2), які визначають

динаміку кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що виховуються в дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях.

$$Y_1 = 1,8069813 \cdot 10^8 - 180527,17 \delta + 45,089286 \delta^2. \quad (1)$$

Використовуючи аналітичну залежність (1), ми побудували графік (рис. 1), на підставі якого проаналізуємо динаміку кількості вихованців дитячих будинків сімейного типу.

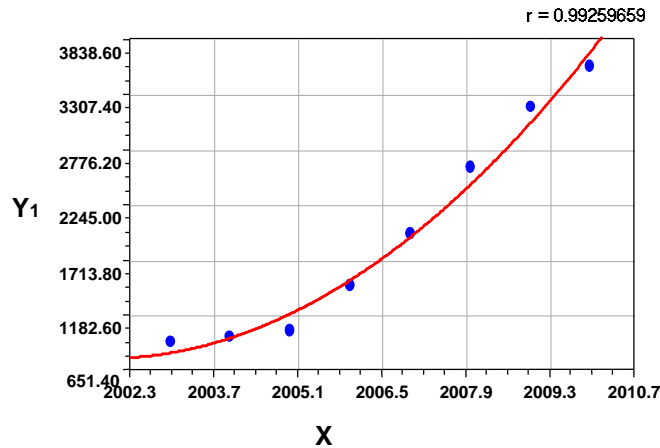

Рис. 1. Динаміка кількості вихованців дитячих будинків сімейного типу.

Графічна залежність (рис. 1) наочно демонструє значне щорічне зростання кількості вихованців дитячих будинків сімейного типу. Так, у 2010 р. кількість таких дітей становить 3573 особи, це майже вчетверо більше порівняно з 2003 р. (917 осіб). Аналіз цього графіка дає змогу прогнозувати в короткостроковій перспективі подальше стійке зростання кількості вихованців дитячих будинків сімейного типу.

Далі, на основі кореляційної залежності (2), побудуємо графік, за допомогою якого досліджуємо, як змінюється кількість прийомних дітей у прийомних сім'ях за період 2005–2010 рр. (рис. 2).

$$Y_2 = -2,7812348 \cdot 10^8 + 275983,39 \delta - 68,46304 \delta^2. \quad (2)$$

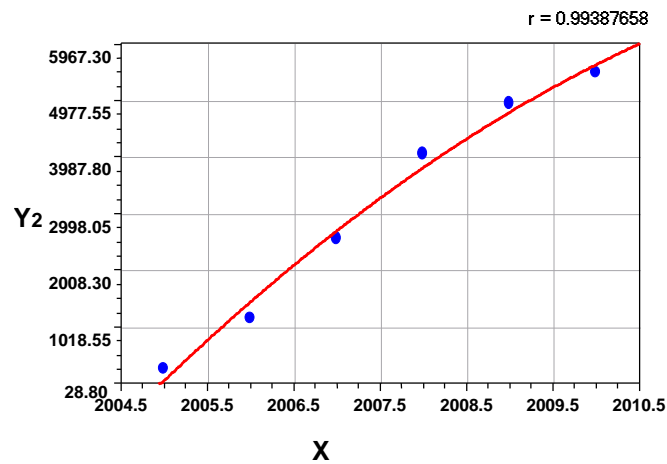

Рис. 2. Динаміка кількості прийомних дітей у прийомних сім'ях

Розглянувши цей графік (рис. 2), бачимо, що кількість прийомних дітей у прийомних сім'ях також щорічно збільшується, з 288 дітей у 2005 р. до 5451 дитини у 2010 р., тобто це зростання становить 1790%.

Збільшення кількості вихованців дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей є надзвичайно позитивним явищем, адже дитячий будинок сімейного типу є не дитячим закладом особливого типу, тобто дитячим будинком, а багатодітною сім'єю, що забезпечує вихованцям можливість зростати та виховуватись у сімейному оточенні. А саме сімейне оточення формує в дитини морально-етичні цінності, трудові навички, форми поведінки та особисту індивідуальність у цілому.

Як уже зазначалось, державою прийнято єдиний механізм фінансування дитячих будинків сімейного типу з державного бюджету за принципом "гроші ходять за дитиною" (Постанова КМ України від 06.02.2006 р. № 106 про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги на дітей-сиріт) [6]. Розмір грошового забезпечення батьків-вихователів та прийомних батьків становить 35% від двох прожиткових мінімумів для дітей відповідного віку на кожну дитину-вихованця та кожну прийомну дитину і не залежить від пенсії, аліментів, стипендії чи державної допомоги на кожну дитину-вихованця та кожну прийомну дитину.

Сумарний обсяг грошового забезпечення не повинен перевищувати п'яти прожиткових мінімумів для працездатної особи і розподілятися між батьками-вихователями рівними частинами за їх згодою.

Створення нових дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей є одним із пріоритетних завдань для державних органів, відповідальних за соціальний захист дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. У табл. 2 наведено статистично дані зі створення прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу в 2010 р. [1].

Таблиця 2

Створення прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу, влаштування в них дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування станом на 01.10.2010 р.

Область	Створено сімей та влаштовано дітей у період 01.01.2010 – 01.10.2010 рр.		Функціонує сімей, у них дітей станом на 01.10.2010 р.	
	дитячі будинки сімейного типу, у них дітей	прийомні сім'ї, у них дітей	дитячі будинки сімейного типу, у них дітей	прийомні сім'ї, у них дітей
АР Крим	2/15	13/30	33/230	85/168
Вінницька	4/30	15/30	23/145	110/203
Волинська	3/10	3/7	16/110	53/97
Дніпропетровська	3/22	34/77	38/263	249/427
Донецька	2/10	28/45	19/120	251/374
Житомирська	-/4	17/37	28/181	163/295
Закарпатська	1/22	10/15	32/218	50/78
Запорізька	-/2	11/25	9/56	131/238
Івано-Франківська	1/3	8/12	3/21	61/75
Київська	2/20	5/13	31/204	84/145

Продовження табл. 2

Область	Створено сімей та влаштовано дітей у період 01.01.2010 – 01.10.2010 рр.		Функціонує сімей, у них дітей станом на 01.10.2010 р.	
	дитячі будинки сімейного типу, у них дітей	прийомні сім'ї, у них дітей	дитячі будинки сімейного типу, у них дітей	прийомні сім'ї, у них дітей
Кіровоградська	-/5	15/29	24/157	180/317
Луганська	-/2	19/41	11/70	150/242
Львівська	1/9	7/10	18/109	80/119
Миколаївська	1/3	18/41	15/92	116/227
Одеська	1/10	12/26	18/121	167/299
Полтавська	-/13	15/23	20/119	109/168
Рівненська	-/15	4/10	18/141	47/88
Сумська	1/8	13/33	17/124	106/199
Тернопільська	1/2	7/12	9/55	84/115
Харківська	7/45	28/68	48/310	262/403
Херсонська	2/16	10/29	17/109	132/276
Хмельницька	-/2	6/13	12/86	79/140
Черкаська	1/11	5/19	22/151	107/201
Чернівецька	1/9	3/9	11/74	54/121
Чернігівська	3/11	14/25	10/65	146/224
м. Київ	-/5	1/2	10/73	36/47
м. Севастополь	-	3/4	2/10	26/34
Усього	37/304	324/685	514/3414	3118/5320

Із табл. 2 видно, що в дев'яти регіонах України, таких як: Житомирська, Запорізька, Кіровоградська, Луганська, Полтавська, Рівненська, Хмельницька області та в містах Київ і Севастополь за дев'ять місяців 2010 р. не створено жодного дитячого будинку сімейного типу, а в м. Севастополь за цей період не влаштовано жодної дитини-сироти навіть в уже існуючі дитячі будинки сімейного типу. Отже, органам опіки та службам захисту дітей у цих регіонах слід вдосконалити свою роботу, оскільки вона є незадовільною.

На наш погляд, одним із об'єктивних показників оцінки виховного процесу дітей-сиріт у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях є їх потрапляння в притулки для дітей служби у справах дітей. У притулок потрапляють діти, які самовільно залишили сім'ю чи інтернатні заклади, над якими здійснюється психологічне, фізичне, економічне насильства, та діти, залучені до найгірших форм дитячої праці (порно- та сексбізнесу, експлуатації тощо) та торгівлі людьми. У табл. 3 наведено статистичні дані, які вказують, внаслідок чого діти потрапляють до притулку [1, с. 44].

Як свідчать статистичні дані, наведені в табл. 3, протягом 2010 р. у притулках для дітей перебувало 125 дітей, над якими здійснювалось психологічне, фізичне та економічне насильства, а також залучення до порно-бізнесу та торгівлі дітьми.

Таблиця 3

Основні причини, внаслідок яких діти потрапили до притулків у 2010 р.

Причини	Усього, осіб	У % до кількості вихованців
Вилучення з сім'ї	5715	47,7
Самовільне залишення сім'ї	3762	31,4
Самостійне звернення	905	7,6
Самовільне залишення інтернатних закладів	661	5,5
Знайдені на вулиці	435	3,6
Переведення з інших притулків	225	1,9
Доставлені із закладів охорони здоров'я	190	1,6
Фізичне насильство	75	0,6
Доставлені з приймальників-розподільників	65	0,5
Економічне насильство	31	0,3
Повернення з місць позбавлення волі	20	0,2
Залучення до найгірших форм дитячої праці (порно- та сексбізнесу, експлуатації тощо) та торгівлі дітьми	10	0,1
Психологічне насильство	9	0,1

Отже, вихованці притулків для дітей – це найбільш незахищені діти, які належать до так званої “групи ризику”, що перебуває під пильним оком правопорушників та криміналу. По суті притулок для дітей є останньою ланкою в системі соціального захисту дитини, де вона ще спілкується та опікується професійними вихователями-педагогами, у подальшому існує велика ймовірність потрапляння вихованців притулків у заклади, які підпорядковані Державній пенітенціарній службі України. Отже, притулок для дітей служби у справах дітей потребує особливої уваги з боку відповідних державних органів.

У табл. 4 подано статистичні дані за окремими категоріями вихованців притулків для дітей [1; 8–10].

Таблиця 4

Характеристика вихованців притулків для дітей за окремими ознаками

X	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Y3	5135	6104	6304	6119	5487	4996	4581	3098	1745	1385
Y4	–	–	–	–	51	36	26	17	46	59
Z1	–	–	–	–	3,88	1,38	0,58	0,26	0,57	0,65

Примітка:

X – роки, яким відповідають статистичні дані;

Y3 – діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, які перебували у притулках протягом року;

Y4 – діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, які проживають в дитячих будинках сімейного типу і прийомних сім'ях та перебували у притулках протягом року;

Z1 – відсоток дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які проживають у ДБСТ та ПС, що перебували у притулках протягом року від загальної кількості вихованців ДБСТ і ПС.

Математична обробка статистичних даних (табл. 4) дала змогу отримати кореляційні функції (3–5) та на їх основі побудувати графічні залежності (рис. 3–5).

Кореляційна функція (3) визначає динаміку кількісного складу дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебували у притулках протягом 2001–2010 рр.

$$Y_3 = -4,3492034 \cdot 10^8 + 434250,53\delta - 108,39394\delta^2. \quad (3)$$

Використавши кореляційну функцію (3), ми отримали графічну залежність, що зображена на рис. 3.

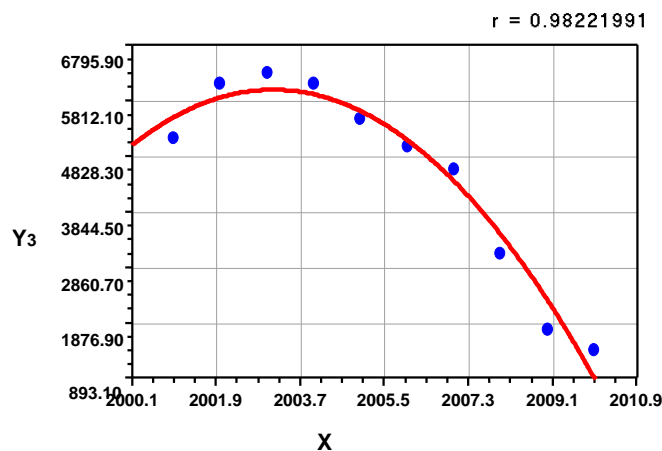

Рис. 3. Динаміка кількості дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебували у притулках протягом року

Ця графічна залежність демонструє зміни, які відбувались у кількості дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, з-поміж вихованців притулків для дітей служби у справах дітей за останні роки.

Аналізуючи відповідні аналітичні та графічні залежності, нами встановлено, що в період з 2001 до 2003 рр. відбулось суттєве зростання (на 22,8%) кількості дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування – вихованців притулків для дітей, а після 2003 р. спостерігається постійне та стрімке зниження кількості таких дітей. Так, якщо в 2003 р. кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебували у притулках, становила 6304 дитини, то в 2010 р. їх кількість скоротилась до 1385 дітей (у 4,6 раза), тобто відносна величина цього скорочення становила 78%. Розгляд кореляційної функції (3) дає змогу прогнозувати зменшення кількості дітей цієї категорії в найближчому майбутньому. Така тенденція є вкрай обнадійливою і позитивною, тому для надання їй невідворотнього характеру потрібно подвоїти зусилля органів державної влади, відповідальних за соціальний захист дітей-сиріт.

Кореляційна залежність (4) та побудований на її базі графік, поданий на рис. 4, дають змогу дослідити динаміку кількості дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які проживають у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях, які перебували у притулках для дітей протягом 2005–2010 рр. Ці дослідження є вкрай важливими, оскільки дитячі будинки сімейного типу та прийомні сім'ї офіційно вважаються найбільш прогресивними і пріоритетними закладами влаштування дітей сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

$$Y_4 = 21292309 - 21214,48\delta + 5,2842399\delta^2. \quad (4)$$

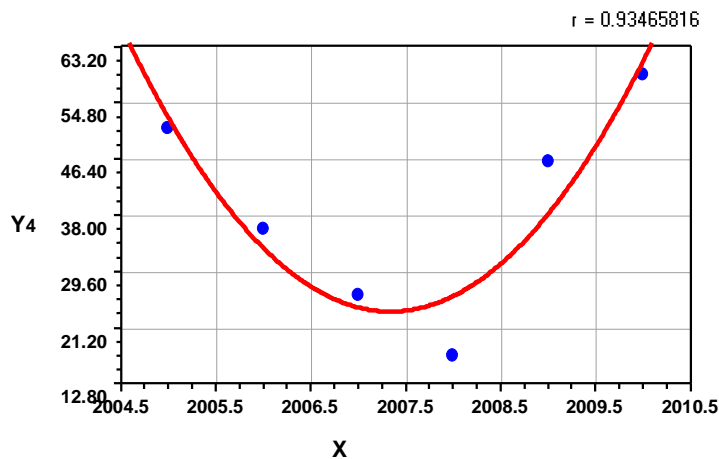

Рис. 4. Динаміка кількості дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які проживають у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях та перебували у притулках протягом року

Із графічної залежності (рис. 4) видно, що з 2005 до 2008 рр. спостерігалось зниження кількості вихованців притулків з-поміж дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які проживають у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях. Якщо в 2005 р. таких дітей налічувалось 51 особа, то в 2008 р. – 17 осіб, але в 2009–2010 рр. відбулось стрімке збільшення вихованців з цієї категорії дітей – до 59 осіб. Це суттєве збільшення припадає на роки початку світової фінансово-економічної кризи, яка, безумовно, має свій негативний вплив на більшість українських родин і може пояснюватись недостатньою увагою з боку батьків – вихователів дитячих будинків сімейного типу та прийомних батьків до виконання своїх прямих обов'язків – виховання підпорядкованих їм дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Ця негативна тенденція, яка спостерігається останніми роками, потребує детального аналізу. На наш погляд, вона може бути подолана за рахунок збільшення грошового забезпечення батькам-вихователям та

прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях.

Більш об'єктивно ситуацію з перебуванням у притулках дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які проживають у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях, характеризує динаміка відносного показника Z_1 – відсотка цієї категорії дітей від загальної кількості вихованців ДБСТ та ПС. Для цього, обробивши статистичні дані (табл. 4), ми отримали кореляційну функцію (5) та графічну залежність (рис. 5), які саме й визначають динаміку відносного показника.

$$Z_1 = 1248614,4 - 1243,4093\delta + 0,30955649\delta^2. \quad (5)$$

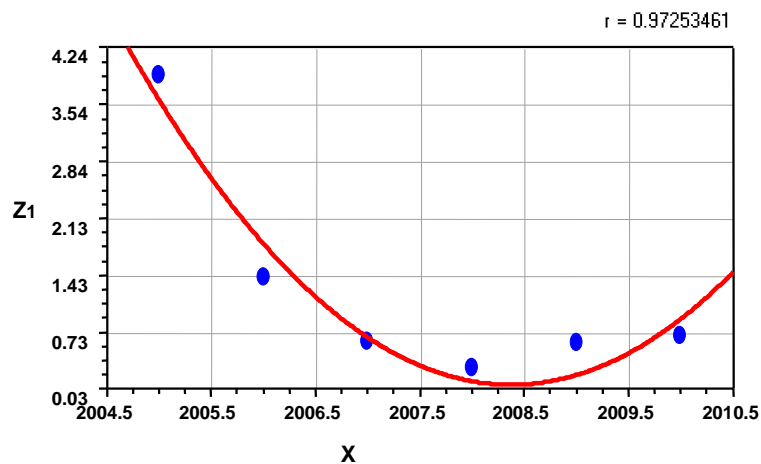

Рис. 5. Динаміка відсотка дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які проживають у ДБСТ та ПС, що перебували у притулках протягом року від загальної кількості вихованців ДБСТ та ПС

Аналіз графічної залежності (рис. 5) вказує на стрімке зниження (в 6,5 раза) з 2005 до 2008 рр. відносного показника Z_1 , та в 2009–2010 рр. відбулося, хоча й не таке стрімке як на графіку (рис. 4), але все ж таки зростання відсотка дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які проживають у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях, що перебували у притулках протягом року до загальної кількості вихованців цих соціальних закладів (з 0,26% у 2008 р. до 0,65% у 2010 р.).

Висновки. Проведена математична обробка статистичних даних дала змогу встановити збільшення кількості вихованців дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей, що є позитивним явищем. Але останніми роками спостерігається також стрімке збільшення вихованців притулків з-поміж дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які проживають у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях. Ця негативна тенденція потребує подальшого аналізу і розробки методів щодо її подолання, адже такий стан речей певною мірою дискредитує такі сучасні альтернативні форми виховання дітей-сиріт і

дітей, позбавлених батьківського піклування, як дитячий будинок сімейного типу та прийомна сім'я.

Тому управлінням захисту дітей та органам піклування й опіки, які підпорядковані місцевим органам влади, необхідно терміново змінити ситуацію на краще зі створенням нових дитячих будинків сімейного типу, адже це неприпустимо, коли за дев'ять місяців 2010 р. у Житомирській, Запорізькій, Кіровоградській, Луганській, Полтавській, Рівненській, Хмельницькій областях та в містах Києві та Севастополі не створено жодного дитячого будинку сімейного типу, а в м. Севастополь за цей період не влаштовано жодної дитини-сироти навіть в уже існуючі дитячі будинки сімейного типу.

Також суттєву роль у процесі вдосконалення виховного процесу дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які є вихованцями прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу, відіграє правильна професійна підготовка соціальних працівників та майбутніх прийомних батьків, на чому наголошує Президент України В. Янукович в Указі "Про питання щодо забезпечення реалізації прав дітей в Україні" від 16.12.2011 р. № 1163/2011 [11]. Пункт 5 цього Указу постановляє: Раді Міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям ужити додаткових заходів щодо вдосконалення роботи з підготовки потенційних опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів та відповідних соціальних працівників.

Список використаної літератури

1. Захист дітей, які потребують особливої уваги суспільства: статистичний збірник / [відп. ред. І.В. Калачова]. – К. : Держкомстат України, 2011. – 78 с.
2. Соціальне сирітство в Україні: експертна оцінка та аналіз існуючої в Україні системи утримання та виховання дітей, позбавлених батьківського піклування / [Л.С. Волинець, Н.М. Комарова, О.Г. Антонова-Тупченко, І.Б. Іванова, І.В. Пеша]. – К., 1998. – 120 с.
3. Артющкіна Л.М. Сирітство в Україні як соціально-педагогічна проблема (соціально-правовий аспект) / Л.М. Артющкіна, А.О. Полянничко; Сумський держ. педагогічний ун-т ім. А.С. Макаренка. – Суми : СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2002. – 268 с.
4. Потопахіна О.М. Соціальний захист дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та осіб з їх числа : монографія / О.М. Потопахіна. – Одеса : Фенікс, 2009. – 204 с.
5. Трубавіна І.М. Актуальність соціального супроводу дитячих будинків сімейного типу і прийомних сімей / І.М. Трубавіна // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2005. – № 1. – С. 78.
6. Про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом "гроші ходять за дитиною" у 2006 році : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.12.2006 р. № 106 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 6. – Ст. 298.
7. Про державний бюджет України на 2012 рік : Закон України від 22.12.2011 р. № 4282-VI // Урядовий кур'єр. – 2011. – № 244.

8. Захист дітей, які потребують особливої уваги суспільства : статистичний збірник / [відп. ред. І.В. Калачова]. – К. : Держкомстат України, 2008. – 75 с.
9. Захист дітей, які потребують особливої уваги суспільства: статистичний збірник / [відп. ред. І.В. Калачова]. – К. : Держкомстат України, 2009. – 78 с.
10. Захист дітей, які потребують особливої уваги суспільства: статистичний збірник / [відп. ред. І.В. Калачова]. – К. : Держкомстат України, 2010. – 78 с.
11. Про питання щодо забезпечення реалізації прав дітей в Україні : Указ Президента України від 16.12.2011 р. № 1163/2011 // Офіційний вісник України. – 2012. – 2011. – № 101.

Рябцева Н.А. Особенности восприятия детей-сирот в детских домах и приемных семьях

В статье проанализировано эффективность восприятия детей-сирот и детей, лишенных родительской опеки, которые являются воспитанниками приемных семей и детских домов семейного типа, исходя из того, что критерием эффективности восприятия является попадание этой категории детей в приюты; проанализировано число детей-сирот и детей, лишенных родительской опеки, которые находились в приютах на протяжении года, а также исследованы основные причины, вследствие которых эти дети попали в приюты.

Ключевые слова: дети-сироты, воспитание, приемная семья, детский дом.

Ryabtseva N. Specific perceptions of orphans in orphanages and foster families

The effectiveness of the upbringing of orphans and children deprived of parental care, based on the fact that the criterion of the effectiveness of education is getting these children in shelters; the number of orphans and children deprived of parental care, who were in shelters throughout the year and the main reasons for which these children came to the shelter were analyzed in this article.

Key words: orphans, education, foster families, orphanage.